

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра археології та музеєзнавства

Заступник декана
з науково-педагогічної та навчальної роботи

_____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Археологічна типологія та класифікація
для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
спеціальність **032 Історія та археологія**
освітній рівень **другий (магістерський)**
освітня програма **Археологія**

вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022 /2023
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач:

Терпиловський Р.В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології та музеєзнавства.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник:

Терпиловський Р.В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології та музеєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри археології та музеєзнавства

 (Ростислав ТЕРПИЛОВСЬКИЙ)

Протокол № 1 від «25» 08 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» серпня 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії (Наталія ТЕРЕС)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформуванати у студентів системну уяву про основні принципи систематизації археологічного матеріалу.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні принципи археологічної періодизації, археологічні культури Східної Європи.
2. *Вміти* застосовувати лабораторні методи обробки археологічного матеріалу.
3. *Володіти елементарними навичками* культурно-хронологічного визначення різноманітних археологічних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Курс передбачає ознайомлення студентів із основною літературою щодо проблем систематизації археологічного матеріалу: з різноманітними методами датування (формально-типологічним, радіовуглецевим, дендрохронологічним, археомагнітним тощо) і основними принципами типології та класифікації археологічних джерел та їх застосуванням у процесі вивчення різноманітних категорій артефактів та археологічних пам'яток різних типів, методичними підходами до виділення археологічних культур, без чого неможливі обґрунтовані побудови історичних та соціально-економічних реконструкцій життя давніх суспільств.

4. Завдання (навчальні цілі): ознайомлення із сучасною літературою з проблем систематизації археологічного матеріалу. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* початкові елементи науково-дослідної роботи археолога, *вміти* застосувати різноманітні методи для впорядкування основних категорій артефактів та археологічних пам'яток різних типів, володіти методичними підходами до виділення археологічних культур.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ІК: здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології;

ЗК 1: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ФК 1: здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію;

ФК 6: здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області;

ФК 11: здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі історії та археології;

ФК 13: здатність проводити аналіз специфічного археологічного матеріалу, вміти орієнтуватися в теоретичних концепціях галузевої археології.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання		Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко-ві й оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання				
1.1	Знати основний термінологічно-понятійний апарат археології.	лекція, робота	самостійна	контрольна робота 2 (тест)	5%
1.2	Знати принципи археологічної періодизації	лекція, робота	самостійна	контрольна робота 2 (тест)	5%
1.3	Знати основні методи встановлення хронології в археології.	лекція, робота	самостійна	контрольна робота 1 (тест)	6%
1.4	Знати основні принципи визначення археологічних культур різних періодів.	лекція, робота	самостійна	контрольна робота 1 (тест)	6%
2.1	Вміти характеризувати (визначити риси, які характерні й властиві) певні етапи та основні культурно-хронологічні явища в археології.	семінар		усне опитування	7%
2.2	Вміти визначати й оцінювати послідовність побудови типологічних схем в археології.	семінар		усне опитування	7%
2.3	Вміти визначати методи побудови типологічних схем в археології.	семінар		усне опитування	7%
2.4	Вміти визначати процедури археологічного дослідження.	семінар		усне опитування	7%
2.5	Вміти розробити типологію певної категорії археологічних джерел.	самостійна робота		реферат	5%
2.6	Вміти з'ясувати методи дослідження культурно-хронологічних етапів в археології.	самостійна робота		реферат	5%
2.7	Вміти встановлювати причинно-наслідковий зв'язок між археологічними джерелами та методами дослідження в археології.	лекція, робота	самостійна	іспит	20%
2.8	Вміти з'ясувати причини та умови змін культурних традицій в археології.	лекція, робота	самостійна	іспит	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8
ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проектів			+		+	+	+		+			
ПРН 8. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо	+	+			+		+	+		+	+	
ПРН 14. Розробляти та проводити спеціальні експериментально-археологічні дослідження для популяризації історії та археології			+			+		+		+	+	
ПРН 16. Володіти навичками атрибуції артефактів, біофактів та геофактів	+	+		+		+	+		+			+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1: РН 1.1, 1.3 – 12 балів/8 балів*.

Контрольна робота з тем ЗМ2: РН 1.2, 1.4 – 10 балів/6 балів.

2. Реферат (ЗМ1): РН1.3 – 5 балів/3 бали.

Реферат (ЗМ2): РН1.5 – 5 балів/3 бали.

3. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 14 балів/7 балів.

Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 14 балів/7 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: іспит

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час бліц-опитування; бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (іспиту).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-12.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне бліц-опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (іспиту).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 Теоретичні проблеми			Змістовий модуль 2 Практичне застосування			Іспит
31 залікових балів (максимум)			29 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	
5 (максимум)	14 (максимум)	12 (максимум)	5 (максимум)	14 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 0 до 4 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада березня) і Реферат 2 (остання декада травня). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 5 бали;
- тема розкрита неповно 4 бали;

- реферат суто компілятивного рівня 3 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада березня) і Контрольна робота 2 (остання декада травня). Тестування ЗМ 1 містить 12 запитань, а ЗМ 2 містить 10 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Іспитовий білет з курсу містить 2 питання. Студент повинен дати письмову розгорнуту відповідь.

Критеріями оцінювання (від 1 до 20 балів за одне завдання) відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	4-6
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1-3

Умовою допуску до іспиту є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до іспиту – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Розділ 1. Теоретичні проблеми				
1.	Вступ. Тема 1. Історіографія.	2		6
2.	Тема 2. Періодизація. Основи хронології та процедура хронологізації.	2		6
3.	Тема 3. Перехід до абсолютної хронології.	2	2	8
4.	Тема 4. Загальні принципи типології та класифікації.	2	2	8
5.	Тема 5. Археологічна культура.	2	2	6
6.	Тема 6. Проблеми періодизації археологічних пам'яток України.	2		6
7.	<i>Реферат з тем ЗМ1</i>			
8.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1</i>	1		
Розділ 2. Практичне використання				
9.	Тема 7. Основні типологічні схеми для аналізу крем'яного інвентаря.	2	2	6
10.	Тема 8. Основні типологічні схеми для аналізу кераміки та знарядь праці.	2		6
11.	Тема 9. Основні типологічні схеми для аналізу прикрас та зброї.	2	2	8
12.	Тема 10. Основні типологічні схеми для аналізу поховального обряду.	2	2	8
13.	Тема 11. Основні типологічні схеми для аналізу споруд.	2	2	6
14.	Тема 12. Виділення типів пам'яток та археологічних культур.	2		6
15.	<i>Реферат з тем ЗМ1</i>			
16.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1</i>	1		
	ВСЬОГО	26	14	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **26 год.**

Семінарських занять – **14 год.**

Самостійна робота – **80 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Малеев Ю.М. Словник археологічних термінів. – К., 2001.
2. Словник-довідник з археології. – К., 1996.
3. Смирнов С.В. Археологічна культура: суперечливі моменти розробки проблеми // Археологія. – 2003. - №1.
4. Bentley R. A. Handbook of Archaeological Theories. 2009.
5. Renfrew C. C., Bahn P. G. Archaeology: The Key Concepts. ed. C. R. and P. Bahn. Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, 2005.
DOI:10.1126/science.334.6063.1623
6. Schiffer, M. B. Manuals in archaeological method, theory and technique. In The Archaeology of Science: Studying the Creation of Useful Knowledge (Vol. 9). Springer International Publishing Switzerland, 2013. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-00077-0/>
For further volumes: <http://www.springer.com/series/6256>

Додаткові:

1. Археологія України. Курс лекцій. – К., 2005.
2. Археологія УРСР (у 3-х томах). – К., 1972–1975.
3. Відейко М.Ю., Петрашенко В.О., Терпиловський Р.В. Давні поселення України. – К., 2005.
6. Connor O., Smith C., Holt J.Z. Encyclopedia of Global Archaeology. 2020. doi: 10.1007/978-3-319-51726-1.
7. Eggers H. J. Einführung in die Vorgeschichte. München, 1959. Piper (2. Aufl. 1986).
8. Langan J., Sprochi A., Cleland-Sipfle K. et al. Milestones in Archaeology. A Chronological Encyclopedia. The article reviews the book «Milestones in Archaeology: A Chronological Encyclopedia,» by Tim Murray. 2007. 615 p. ISBN 00094978.

Специфіка програми потребує використання іншомовних джерел.